

SBMIs kommentarer till NV RU om hanteringen av schaktmassor

SBMI, Sveriges Bergmaterialindustri är branschorganisationen för producenter och leverantörer av bergmaterial samt branschens underleverantörer. Årligen produceras och levereras ca 100 miljoner ton bergmaterial i Sverige. Föreningen samlar ca 90 % av den svenska bergmaterialindustrin.

Allmänna kommentarer

- Naturvårdsverkets regeringsuppdrag om hanteringen av schaktmassor är mycket viktigt för SBMIs medlemmar, och för samhället. NV har möjlighet att tillföra betydande miljönytta och samhällsnytta genom att förbättra förutsättningarna för återanvändning och återvinning i anläggningssektorn. SBMI har länge påpekat behovet av ett sådant uppdrag och vi har stora förhoppningar på att uppdraget kan leda till förbättrade förutsättningar för en cirkulär och resurseffektiv hantering av samhällsbyggandets material. Därför är det viktigt för oss att ge konstruktiv input till detta uppdrag, trots att frågorna är komplicerade och tiden är kort.
- Det är ett komplext och omfattande arbete att göra en heltäckande och välgrundad analys av de flöden naturvårdsverket efterfrågar som underlag till arbetet i regeringsuppdraget. Det är orimligt att förvänta sig att referensgruppen kan tillhandahålla det underlag som krävs för en rättvisande analys av samhällets massflöden. Om naturvårdsverket tillmäter stor vikt till denna analys som utgångspunkt för det fortsatta arbetet i utredningen behöver en ordentlig genomlysning av samhällets verkliga massflöden genomföras. Denna enkla enkät till samrådsgruppen är inte tillräcklig.
- Samhällskostnaden som skulle uppstå om naturvårdsverkets regeringsuppdrag försenas är stor. SBMI anser att det är viktigt att Naturvårdsverkets uppdrag inte fastnar eller försenas av det eventuella genomförandet av en fördjupad analys av samhällets massflöden. SBMI anser att andra delar av uppdraget bör fortgå samtidigt som en eventuell fördjupad studie av samhällets massflöden pågår för att inte försena uppdraget.
- Att det är svårt att etablera en samlad och komplett bild av samhällets massflöden är en viktig slutsats i sig. Då transparens och information gällande hantering av schaktmassor framstår som ett problem/hinder i dialog kring utveckling bör detta vara ett område för detta regeringsuppdrag att ta fram förslag på lösningar för. Målet bör vara att hitta ett arbetssätt som löpande samlar in och sammanställer data, och där flödena och de regelverk som avser samtliga flöden är så tydliga och lätthanterliga att de används brett.
- Det finns i dagsläget helt enkelt ingen färdig aggregerad statistik kring många av de uppgifter Naturvårdsverket efterfrågar. Vissa flöden är bättre kartlagda än andra, och det finns ett flertal relevanta studier och rapporter som kan ge vissa svar. Det är dock ett omfattande jobb att etablera en helhetsbild. Trots att SBMIs medlemmar hanterar en mycket stor andel av de flöden som efterfrågas är det en grannlaga uppgift att sammanställa en samlad bild av informationen. Dessutom tillämpas regelverket olika på ett sådant sätt att motsvarande flöden ibland kan vara svåra att jämföra.
- Samhällets flöden av massor är inte konstant, utan direkt beroende av omfattningen av pågående samhällsbyggnadsprojekt. Enskilda större anläggningsprojekt ger tydliga avtryck inte bara i den regionala statistiken, utan även i den nationella statistiken. Detta gör att jämförelser mellan olika år kräver försiktighet och bakgrundskunskap.
- De regionala geologiska- och markkemiska förhållandena utgör helt avgörande grundförutsättningar för hanteringen av material i anläggningsprojekt. Därför är det svårt att jämföra siffror från olika regioner på ett relevant sätt.

- Vissa länsstyrelser var tidigare flitiga med att samla in produktionsinformation från "fria krossar". Dessa siffror fanns historiskt, men då SMP etablerades ca 2007 avtog denna rapportering, och idag är informationen i SMP långt ifrån heltäckande. Idag är rapportering av ex entreprenadberg i SMP frivilligt. SBMI Uppskattar att sedan den mer heltäckande rapporteringen upphörde har produktionen i dessa materialflöden ökat.
- Vissa av siffrorna som efterfrågas finns i olika former på olika plattformar. Här är några källor som NV bör beakta:
 - a. Svenska Miljörapporteringsportalen SMP: <https://smp.lansstyrelsen.se/>
 - b. SCB/Trafikanalys statistik över inrikes transporter: <https://www.trafa.se/sidor/kartlaggning-av-godstransporter/>
 - c. Inom projektet Optimass finns ett flertal relevanta studier: <https://www.optimass.se/>
 - d. SGU har ett flertal relevanta rapporter och informationssidor:
 - <https://www.sgu.se/om-sgu/nyheter/2020/september/statistik-for-grus-och-krossberg-2019/>
 - <http://resource.sgu.se/produkter/sgurapp/s1539-rapport.pdf>
 - <https://www.sgu.se/samhallsplanering/bergmaterial-for-byggande/svensk-ballastproduktion/entreprenadberg/>

Revideringen av Naturvårdsverkets handbok 2010:1 för återvinning

NV har inom ramarna för sitt tidigare regeringsuppdrag att utreda möjligheten till allmänna regler identifierat "ett flertal problem och brister kopplade till masshanteringen i samhället, vilka bland annat anses leda till hämmad återvinning, onödiga transporter samt omotiverade kostnader. Naturvårdsverket bedömde att det krävs en bred översyn av hur masshanteringen regleras idag för att komma till rätta med bristerna."

Nu har NV fått uppdraget om att ta ett helhetsgrepp kring denna fråga och föreslå förändringar som kan lösa dessa problem och brister. SBMI anser att en stor del av problemen består i att dagens regelverk och regeltillämpning är alltför fragmenterat och tillämpas spretigt, både av verksamhetsutövare och tillsynsmyndigheter. På den senaste tiden har ytterligare förändringar som tillförts i olika processer (t ex ordning och reda på avfallet och förbättrat införande av MKB) bidragit till att fördjupa problemet. NVs pågående arbete med revideringen av handboken 2010:1 bidrar ytterligare till denna fragmentering av regelverket, särskilt som rättspraxis ändras.

NV hänvisar till handboken i utskicket inför samrådsmötet. SBMI anser att det är viktigt att de tolkningar som NV gör i sin handbok inte ska utgöra en avgränsning för vilka förslag som kan formuleras inom ramarna för regeringsuppdraget om denna bredare översyn av regelverket.

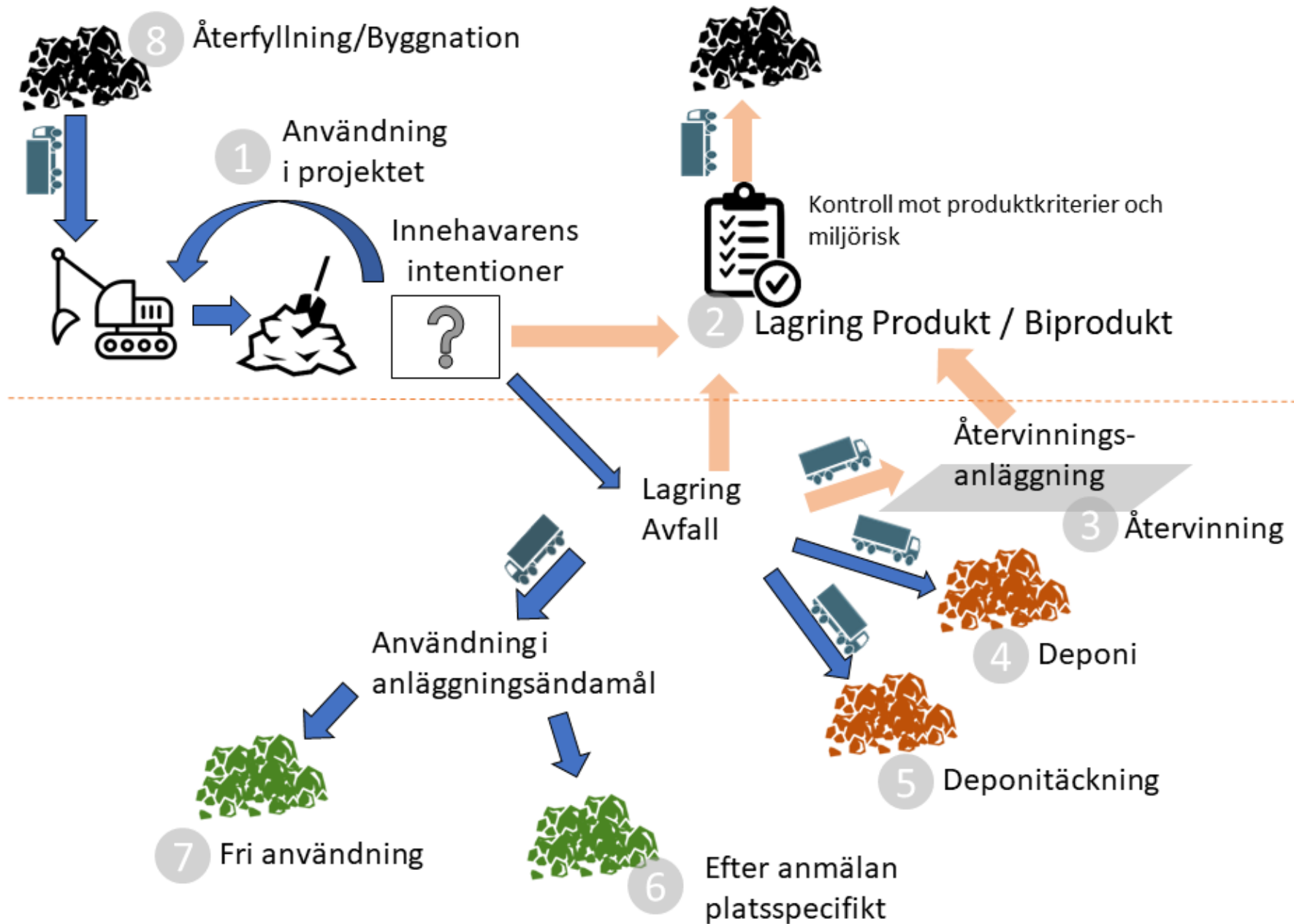
SBMI anser att arbetet med revideringen av handboken ska avbrytas i väntan på resultatet av detta bredare helhetsgrepp, med ett tydligt syfte att främja återvinning i anläggningssektorn och främja den framtida cirkulära ekonomin. Handboken tillför i sig inget värde, och att fortsätta arbetet med revideringen av handboken i sin nuvarande form innebär ett slöseri med skattepengar och boken riskerar att bli obsolet på kort tid.

Uppskattning av massflöden i samhället

SBMI har haft omfattande diskussioner med medlemmarna kring de flöden NV efterfrågar.

Uppfattningarna skiljer mycket mellan olika företag, år, verksamheter, och regioner. Därför har vi valt att svara mycket övergripande med en schematisk analys av de flöden vi ser. Mängderna anges i ett intervall som i vissa fall är mycket stort. Vi kompletterar gärna detta underlag i diskussion med NV.

Här nedan presenteras ett översiktligt schema över de huvudsakliga flödena, och mängderna i tabell.

Återanvändning & återvinning	Volym	Material	Exempel på verksamhet	Regleras av	Tillsyn
1: Användning i projektet	Ca 25-50 Milj. ton	Saneringsmål/framtida markanvändning (KM/MKM) ej leror	Infrastruktur		
2: Produkt / Biprodukt	10-25 Milj. ton	Entreprenadberg, Bergmaterial direkt Sorterade och krossade fraktioner från återvinningsanläggningar	Entreprenadberg hanteras idag normalt som en produkt direkt när det uppstår	Miljöbalken 15 kap	Kommun/ Länsstyrelse
3: End-of-waste, mobilanläggning	5-10 Milj. ton	Schaktmassor, IFA massor, ej leror. Ibland begränsade i mottagning till MKM/KM/MRR som skyddsåtgärd vid prövning (ofta C verksamhet enl kod för Återvinning i bygg och anläggningsändamål)	Sortering krossning (och våtsiktning) på byggarbetsplats	Anmälan	Kommun
3: End-of-waste, återvinningsanläggning	3-5 Milj. ton	Schaktmassor, IFA massor, ej leror. Ibland begränsade i mottagning till MKM/KM/MRR som skyddsåtgärd vid prövning (ofta C verksamhet enl kod för Återvinning i bygg och anläggningsändamål)	Våtsiktning, sortering och krossning på återvinningsanläggningar	Anmälan/tillstånd	Kommun
7: "Fri" användning i byggprojekt	30-40 Milj. ton	Främst schaktmassor	Infrastruktur och samhällsbyggnad	U-verksamhet, EU-undantag, Samråd enligt 12 kap 6 §	Kommun
6: Återvinning i anläggningsändamål	10-15 Milj. ton	Jord- & schaktmassor MRR massor/U-verksamhet. Platsspecifikt prövade, t.ex. efterbehandling av täkter, kan i vissa fall även vara KM/MKM.	Bullervallar, skogsvägar, utfyllnad av sankmark/svackor, underbyggnad verksamhetsytor	Anmälan, Handboken 2010:1/MRR	Kommun
5: Deponikonstruktion / deponitäckning	5-10 Milj. ton	Jord- & schaktmassor "Det mesta", olika reglering under/ovan tätskikt. Ofta läggs IFA under tätskikt och KM/MKM över tätskikt	Främst kommunala avfallsbolag, hamnar på deponi eller deponitäckning även efter behandling	Sluttäckningsplan, anmälan, Länsstyrelse	Kommun
4: Deponi	4-6 Milj. ton	Jord- & schaktmassor	Deponi	Tillstånd miljödomstol, NFS 2004:10	Länsstyrelse

/

 SBMI genom vd Mårten Sohlman, marten.sohlman@sbmi.se